

Zeitschrift: Annalas da la Societad Retorumantscha
Herausgeber: Societad Retorumantscha
Band: 76 (1963)

Rubrik: Lia Rumantscha = Ligia Romontscha : rapport annual 1962 : (marz 1962 - marz 1963)
Autor: [s.n.]

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften auf E-Periodica. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. Das Veröffentlichen von Bildern in Print- und Online-Publikationen sowie auf Social Media-Kanälen oder Webseiten ist nur mit vorheriger Genehmigung der Rechteinhaber erlaubt. [Mehr erfahren](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. La reproduction d'images dans des publications imprimées ou en ligne ainsi que sur des canaux de médias sociaux ou des sites web n'est autorisée qu'avec l'accord préalable des détenteurs des droits. [En savoir plus](#)

Terms of use

The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. Publishing images in print and online publications, as well as on social media channels or websites, is only permitted with the prior consent of the rights holders. [Find out more](#)

Download PDF: 15.04.2026

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Lia Rumantscha · Ligia Romontscha

RAPPORT ANNUAL
1962

(marz 1962 — marz 1963)

Stamparia Bündner Tagblatt AG Cuoirà

T A B L A

L'an giubilar	3
La radunanza da delegats	8
Il cussagl	8
La suprastanza	8
Il secretariat	8
IV Congress ladin-rumantsch internaziunal	10
Inscunter Piemunt-Grischun	10
Las scolettas	11
Cuors rumantschs	12
Teater	12
Ediziuns da la Lia in lavur	14
Publicaziuns da la Lia 1962	15
Publicaziuns sustgnüdas 1962	15
Otras publicaziuns rumantschas	16
Nossas societats afiliadas	17
Nouvas allegraivlas	27
Noss morts	28
Da la Pro Helvetia	29
Noss giubilar	30
Quen e bilanza 1962	31
Il quint 1962	41
Rapport dalla cumissiun da gestiun	43

L'an giubilar

Nos rumantsch ais daspö 25 ans lingua naziunala svizra. Il pövel l'ha dozà a quista dignità illa votaziun dals 20 favrer 1938 cun üna pluralità da vuschs fin qua amo mâ obtgnüda. Üna minorità linguistic-etnica d'apaina ün pertschient da la populaziun intera, vain dozada dal suveran a la muntada d'üna granda majorità.

Id eira il mumaint cha in Italia l'irridenta faschista aspiraiva na be a l'annexiun dal Tessin, mobain eir al Grischun talian, a l'Engiadina e Val Müstair e vantaiva insembel cul stadi vaschin dal nord cha mincha libertà individuala o d'üna minuranza stopcha svanir a cuost da la voluntà d'ün idol autocrat. Uschè ais quista votaziun svizra dvantada üna demonstraziun ed exaimpel a tuot il muond da sia concepziun da stadi chi voul proteger il pitschen e debel e recognuoscher la lavur da l'originalità. Grazcha a quista concepziun s'ha acquistada nossa Svizra respet ed admiraziun i'l ravuogl da las naziuns democratas. Scha nos rumantsch vess contribui be ün zichin a quist respet avain nus radschun avuonda da'ns algordar hoz dals ans trenta e dals homens ehi quella vouta han portà e lantschà l'idea da la quarta lingua naziunala svizra e preparà il terrain per la votaziun dals 20 favrer 1938.

Ma quista votaziun ais statta pel Rumantsch s'vess üna vaira palantada da la valor da sia lingua, üna revelaziun chi tendschaiva aint il chafuol da si'orma. L'impissamaint chi stetta, ün po bain dir, l'inter pövel svizzer davo la rain chi dess tegn e continuant incuraschamaint, ha dat novs impuls e nouva cretta a tuot chi chi's fatschendaiva in ün möd u l'oter cul rumantsch: al scienzià, scriptur, litterat, cumpo-nist, chantadur, teatrist, hom da scoula e baselgia, redactur, editur, cheu d'cumün ed als parsuras da las societats ed uniuns cul böt da chürar e cultivar lingua e cultura rumantscha. Tuots ils activs rumantschs sun stats fermamaing impreschiunats da quista votaziun.

Da quist fat dà perdüttanza l'ourdvart grand döمبر da

publicaziuns

dals ultims 30 ans, cumparüdas i'ls differents idioms. La Bibliografia II indicha per 1931—1952 1 574 tituls. Infin hoz as muntarà quist numer a sur 2 000 tituls. Que ais per ün pövelet da 50 000 ormas üna prestaziun ourdmöd remarchabla. In confrunt a la Bibliografia I (1552—1930) chi nomna 3 092 tituls per il temp da 378 ans, ais il numer da publicaziuns dals ultims 30 ans creschü sproporziunadamaing. Tanter ils cudeschs edits daspö 25 ans as rechattan ouvras

fundamentalas per la cultivaziun d'üna lingua: Dicziunari rumantsch grischun (DRG) 43 fasciculs, il cudesch retic da noms, 3 vocabularis sursilvans, 2 vocabularis ladins, ils vocabularis per il Surmeir e per la Sutselva sarràn parderts per la stampa fin la fin da quist an, las grammaticas: Bien di — bien onn, il Terratsch ladin, il Pled putér, la Grammatica ladina (part valladra) ais ingon in stampa, l'ortoepia ladina, las Normas da Surmeir, las Bibliografias I e II, las stupendas ediziuns da prosa raquintonta e da poesias, ils bellischems cudeschs illustrats per infants, ils cudaschins da chanzunettas e versins, las tarablas, cudeschs da chant per cors.

Plünavant dan perdüttanza da l'actività dals Rumantschs in quel temp

las acziuns

da las societats culturalas, impustüt da la Lia, sco società da tet, sco eir acziuns da singulas persunas chi as saintan cunrepunsablas per il mantegnimaint dal rumantsch. Nus relevain qua: Las acziuns directas da las societats, da cumün a cumün, minchüna in seis intschess (referats, festas, teater, chant, inscripziuns, cuors da lingua, rumantsch illas scoulas), l'acziun mez-privata da dr. Andri Augustin dals 1937—1939 i'l Grischun central; la granda acziun directa da la LR in favur da las scolettas, indrizzamaint e scolaziun da mussadras per il territori il plü expost e germanisà da Glion infin Zuoz. Quista acziun da sanaziun da relaziuns maladitschas da lingua, cumanzand pro ils plü pitschens, ans ha dat visavi chantun, confederaziun ed instituziuns culturalas la plü persvadenta argumentaziun d'obtegnier mezs finansials augmentats.

Quista acziun da la Lia ais e restarà da valur fundamentala usche lönch chi vain battü per mantegnimaint e chüra da nos linguach.

La scoletta rumantscha ha per mira da muossar rumantsch ad infants na-rumantschs da 3 o 4 ans insü. Que ais be pussibel scha la muossadra discuorra il dialect dal lö chi tilla ais affidà da chürar. Que vuol dir: Üna muossadra sto posseder üna buna fuormaziun linguistica, dasper seis savair da clamada. Üna tala fuormaziun d'eira fin qua pussibla tras üna preparaziun individuala o in pitschnas gruppas da 2—3 imprendistas d'üna regiun linguista. La dumanda d'ün *seminari per muossadras rumantschas* dvainta acuta il mumaint cha la scoula grischuna da duonnas ais decisa d'eriger ün nouv beamaint o edifizis e pensa d'agiundscher a quel eir ün seminari per muossadras da scolettas. In quel mumaint la LR s'ha d'intermetter cun insistenza — siand ch'ella ha da chürar 50 scoulinas rumantschas — cha quel

seminari retschaiva a pèr culla partiziun tudais-cha eir üna *partiziun rumantscha*, diretta s'inclegia da magistras o magisters da lingua rumantscha.

Nus relevain in quel connex eir ils sforzs fats fin qua per la cultivaziun dal rumantsch illas scoulas da lös cun scoulinas rumantschas, ma scoulas primaras fundamentalmaing tudais-chas e l'ediziun da mezs didactics per quella instrucziun. Nus relevain ils differents cuors per magisters organisats per incumbenza dal departemaint d'educaziun i'l Grischun central, in Surselva ed in Engiadina, sco eir ils differents cuors da teater daspö 1944, ils champs studentics dals ultims duos ans a Breil e Savognin, quel d'ingon in Engiadina, scopür l'exposiziun ambulanta da vita e cultura rumantscha iniziada da la secziun studentica da la Romania cun festa d'avertüra dals 9 gün d'ingon a Domat.

Ed uossa, chi saja permis al parsura abdichant chi vain a pled per l'ultima vouta aint il rapport annual da la LR, d'agiundscher üna

cuschidraziun

chi riguarda la *lavor interna*, sco eir *l'attività externa*, v. d. dadour il büro dals organs da la Lia Rumantscha.

La *lavor interna* cumpiglia: Il quint, la fatschenda d'editur, la vendita da cudeschs, la pardaschüda da las finanzas, la corrispondenza solita, la corrispondenza d'infuormaziun cun tuot chi chi's volva a la LR in dumandas dal Rumantsch — Il numer da quels crescha ad ün crescher e minchün spetta da survgnir üna risposta cumpetenta dal büro central chi rapreschainta la Rumantschia — las visitas in Chasa Rumantscha per infuormaziuns, il servezzan da la pressa rumantscha e tudais-cha, il servezzan da telefon chi consüma na be plüssas mezz'urettas, dimpersè da las jadas üna buna part d'ün di inter.

Quists sectuors da *lavor*, indichats qua survart, fuorman as po bain dir minchün ün departemaint dapersai, chi pretenda üna blerüra *lavor* da dettagl ed ün grand sacrifici da temp. Implü sun quists prüms ans da *lavor* dal secretari stats chalchats fermamaing tras la questiun dal de e da chi ha absorbà üna granda part da seis temp. Fain spranza ch'in avegnir nu til occupan dischabinanzas tanter Rumantschs in möd excessiv.

L'impissamaint da nu gnir «à jour» culla *lavor* dal di s-chaffischa a la lunga vi e plü tensiun interna. Tant plü important aise cha'l secretari possa ir our illa vita rumantscha da noss cumüns. El

chatta là il contact cun nos pövel rumantsch e bler interess per las dumandas chi occupan la LR.

Malavita, il temp per ir our da büro sto gnir comprimi hoz talmaing cha güst il servezzan extern, chi pudess esser üna funtana vivainta rumantscha aint dal pajais, dvainta pürmassa illusoric. I's preschainta perquai la dumanda: Co po la lavur interna gnir reorganizada in möd cha'l secretariat nu sfuondra aint illa lavur administrativa?

Que sarà üna da las urgiaintas incumbenzas da la nouva supranza e dal cussagl da la LR da s'occupar da quista dumonda e da chattar üna via chi cuntainta.

L'ingrazchamaint

Per s'algardar da la remarchabla votaziun dals 20 favrer 1938, chi ha dat a la Rumantschia bler tegn ed impuls per sia lavur ed actività, ha la Lia Rumantscha arrandschà ün modest act commemorativ public per la dumengia dals 24 favrer d'ingon illa sala da teater da la cità da Cuaira.

Per documentar la muntada naziunala dal rumantsch avaiva sar cuss. fed. dr. Gion Peider Tschudi surtut cun plaschair l'allocuziun festiva. In nom da nos chantun ha pledà sar dr. Gion Willi l'actual president da la Regenza grischuna. Sar dr. don Rinaldo Boldini, parsura da la Pro Grigioni, ha portà ils salüds dal Grischun talian e sar dr. Gion Plattner, parsura da l'Uniun dals Gualsers grischuns ils salüds da quasta. Il chor reuni da la Rezia/Alpina ha inramà ils discuors cun trais chanzuns ed il teater ais gnü a pled tras la prüma preschantaziun dal drama in trais acts «Il Triarch» da Tista Murk. Dürant quist act festiv s'ha senti ün tant da l'uonda d'entusiassem da la grandiusa acziun da pardaschüda ed adozamaint dal rumantsch sül s-chalin da linguach naziunal, chi, quella vouta avaiva tschüf il pövel svizzer e grischun. Il parsura da la LR ha gnü il plaschair da pudair ingrazchar per tuotta bainvuglientscha ed agüd a las autoritats federalas e chantunalas, al pövel svizzer e grischun, a la pressa granda e pitschna, a las societats da radiodiffusiun e televisiun, al studio da Turich chi chüra las emissiuns rumantschas, als studios da Sottens e Monte Ceneri, a l'Uniun svizra per il teater popular, al servezzan dal fögliet svizzer, a las fundaziuns culturalas: Pro Helvetia e Pro Juventute cun sia Ouvra svizra per lectüra a la giuventüna, a las fundaziuns Cadonau, al Fond naziunal, a l'Uniun svizra per la protecziun da la patria, a la Nova società helvetica, al comite per la Festa federala dals 1. d'avuost ed a la cità da Turich. Eir noss cu-

müns rumantschs e la cità da Cuaira meritan nos ingrazchamaint, sco eir la populaziun tudais-cha ils cumüns da lingua masdada chi sustegna l'acziun da nossas scoulinas rumantschas.

Meis ingrazchamaint sco parsura as drizza in special a meis collegas da la suprastanza daspö l'an 1944. Da quella faivan part cun mai ils signuors *dr. Erwin Durgiai*, nos versà consultader giuridic, sco viceparsura e *prof. Reto Florin*, il rapreschantant da las ciencias exactas, sco actuar, ils duos homens d'experienza, ils signuors *prof. dr. Rudolf Olaf Tönjachen* (1936) e *Mgr. vicari general Benedetg Venzin* (1941) chi eiran amo stats aint illa suprastanza veglia. Davo 12 ans as ha sur Venzin stuvü retrar causa greiva malatia. Seis successur ais stat *ravarendissim scholasticusatedral sur Gion Capaul* (1953) chi malavita ais mort in uffizi 1955. Seis successur ais stat *prof. dr. Gion Deplazes* (1955). Prof. Tönjachen ha dat sia demischiun 1956 davo ch'el avaiva fat part 20 ans da la suprastanza da la LR. Seis successur ais stat sar *prof. dr. Jachen Curdin Arquint*. Intant ais gnü la reorganisaziun dals 1960 chi ha sforzà d'as retrar als zuond meritavels commembers prof. Florin e prof. Deplazes.

Que amprema da dir cha nus avain gnü i'l ravuogl da la suprastanza tras tuot ils ans üna stupenda collavuraziun e spiert da collegialità ed avain superà in vischandaivla perinletta bainquantas peidras d'intop. Talas sun inevitablas in üna organisaziun da cumbat per üna buna chosa. Per quista grand'inletta e pronta collavuraziun vuless eu avair ingrazchè a tuots. L'ingrazchamaint va eir a sar *prof. dr. Jon Pult* chi avaiva servi a la Lia quatter ans in mezza piazza illa Chesa Planta a Samedan e quatter ans a Cuaira in piazza intera, sco eir als *revisuors da quint* ed a *las differentas cumischiuns* da la LR.

Dal 1960 sun entrats illa suprastanza ils commembers novs sar *dr. Steafan Sonder* e sar *Christian Caduff* sco rapreschantants da lur regiuns sün fundamaint dals tschantamaints novs da la LR.

Al post da secretari da la Lia ais gnü clamà a sar *dr. Giachen Giusep Casaulta*. Cha sar Casaulta ha segui a nos clam, bandunand il post avanzà pro 'l chantun per gnir aint il servezzan da la Lia ais stat per blers üna granda surpraisa. Nus eschan stats vantüraivels d'avair chattà üna persunalità otamaing qualificada, pronta da surtour la direcziun da la LR chi as vaiva sviluppa ad üna vasta interpraisa culturala.

Id ais cler ch'üna lavur constructiva da nos secretariat dependa in prüma lingia da las relaziuns dals Rumantschs tanter pêr e da quella da las societats affiliadas culla Lia. Be ün'atmosfera da vischandaivla inletta chi nu's lascha disturbar da piculezzas garantischa lavur a bön da tuots. Sperain cha que possa esser il cas in avegnir. Que ais il giavüsch da vos parsura scadent.

La radunanza da delegats

La tschantada da quist organ da la LR ha gnü lö als 14 avrigl 1962. Tanter ils delegats ha'l parsura gnü il plaschair da beneventar sco giasts als cusgliers guvernativs Dr. Bezzola e Dr. Huonder ed amo alchüns giasts. Cun excepziun da la particla de e da nun han las tractandas dat andit a grandas discussiuns. Per finir ha la radunanza acceptà la proposta da nu revgnir plü a la dumanda da redacziun dal Vocabulari sursilvan chi d'eira già cumpost e per part stampà.

Il cussagl

Illas trais tschantadas da la perioda da rapport s'ha il cussagl occupà da la preparaziun per la radunanza da delegats, dal quint e dal preventiv, e tranter oter eir da las seguaintas dumandas: Expositiun ambulanta da veta e cultura rumantscha, continuaziun dals champs studentics, applicaziun dal rechav da la Festa federala 1961, provedimaint per las mussadras da scoulina e dal problem da l'instrucziun rumantscha illas scoulas primaras dal territori periclità.

La suprastanza

La suprastanza ha gnü da tour posiziun illas ses tschantadas in ün grand numer da problems. Ella ha preparà las tractandas dal cussagl ed ha discutà in special l'ediziun dals dicziunaris, tant dal püt da vista da l'execuziun sco eir da la finanziaziun chi nun ais neir hoz üna bagatella. Plünavant ha la suprastanza dedichà sia atenziun als problems dal persunal, a problems da la scoula rumantscha ed ha trattà ün bel numer d'istanzas per subsidis.

Il secretariat

Eir la lavur dal secretariat crescha adüna inavant, intant ch'id ais adüna plü difficil da survgnir persunal. I'l büro da la Lia haja dat las seguaintas müdadas: La mità avrigl es giunfra Annatina Cuorad sortida dal servezzan da la LR. Sia successura giunfra Ursula Nick ais entrada il 7 da mai e sortida fingià la fin da settember. Fin la segunda eivna da november ais la LR stada sainza giunfra da büro. Lura ais giunfra Genoveva Arquisch entrada i'l servezzan da la LR.

Sco l'an passà s'ha il secretari gnü d'occupar fich da la *chüra per las ediziuns*, dals dicziunaris e da las bleras discussiuns e dumandas in connex cun quistas. Üna tscherta recumpensa pel temp e pellas fadias impuondüdas ais stat il success da quistas ediziuns.

La situaziun dal rumantsch in scoula ha dumandà inavant tuot l'attenziun dal secretari chi ha preschantà il püt da vista da la LR in diversas instanzas. Id es ün fat cha las scoulinas rumantschas avaran be sen e muntada, scha l'instrucziun rumantscha continua effectivamaing in tuot las classas da la scoula primara. Cun plaschair pudain nus constatar cha divers cumüns cun scoulas fundamentalas tudais-chas han declarà l'instrucziun dal rumantsch obligatoria sün fundamaint da la nouva ledscha da scoula. In quist mumaint as preschainta la dumanda dals mezs didactics adattats, ün problem chi ha occupà fich a la Renania, ma eir a la LR. In vista a la mancanza da magisters rumantschs ha la LR dumandà al departamaint d'educaziun il permiss da laschar dar a l'inspectura da las scoulinas lecziuns rumantschas ils cumüns cun scoulina, ma sainza magisters rumantschs. Il departamaint ha acconsenti a quai. Malavita nu s'ha quist plan laschè realisar pervia cha giunfra Anna-Lina Felix es gnüda amalada. A Preaz dà pero giunfra Anna Capadrutt, la mussadra da scoulina, l'instrucziun rumantscha ed a Veulden han il parsura da la LR e magister Angelo Tscherner surtut quist'incumbenza.

Il constant augmoint da la populaziun rumantscha illa cità da Cuaira ed il fat cha la LR maina in quist lö üna scoulina rumantscha cun üna partiziun ladina ed üna sursilvana ha fat nascher il giavüsch dad instruir rumantsch sco ram facultativ illa chapitala grischuna. Per incumbenza dal president da la cità ha il secretariat da la LR fat las retscherchas necessarias chi han gnü ün resultat inaspettà, siand cha var 200 famiglias han annunzcha plü co 320 uffants. La LR ha preschantà il mai passà tuot quist material a la cità chi stübgia uossa ils problems chi's preschaintan in quist connex.

Il secretariat ha eir gnü da collavurar per *exposiziuns*, d'organisar la partecipaziun al quart congress internaziunal ladin-rumantsch ad Ortisei, *l'act commemorativ* 25 ans rumantsch sco lingua naziunala, e da servir cun *referats* e fich bleras *infuormaziuns* oralas e scrittas.

L'an 1962 sun sortits dal büro:

2 458 chartas e cartas postalas,
32 151 stampats,
2 087 pakets.

Pajamaints:

783 pajamaints sun gnüts fats da la Lia
2 392 pajamaints sun gnüts fats a la Lia.

IV Congress ladin-rumantsch internaziunal

Ils Ladins da las Dolomitas, dal Friul ed ils Rumantschs as radunan mincha quater ans per svagliar l'interess pels problems da quists pitschens pövels ladin-rumantschs sparpagliats da las muntognas grischunas fin a l'Adria e per promover la voluntà da's sustgnair vischandaivelmaing. L'ultim congress d'eira stat a Cuoir. Quista jada ha la Direzione generela de l'Union di Ladins tramiss l'invid pel quart congress dals 8—10 settember 1962 ad Ortisei.

Cun granda cordialità sun gnüts salüdati ils participants la sanda saira illa Cesa di Ladins ad Ortisei. Davo il cult divin cun predgia ladina han ils rapreschantants da las diversas societats dat rapport da la situaziun e dals problems linguistics da lur regiun. Il davomezdi ha gnü lö ün bellischem cortegi cun üna festa folcloristica dad üna rara variaziun. La musica da Sent e la gruppa da costüms da San Murezzan han rapreschantà ils Rumantschs. Il lündeschdi ais stat dedichà ad üna visita da las vals Badia, Pieve-Fedom e Fassa. Las differentas organisaziuns ed il pövel da quistas vals han fat üna accoglientscha ourdvert cordiala. Quista insembel cun la bellezza da la cuntrada, han fat ün'impreschiun inschmanchabla. Ün tal inscunter cun amis da l'otra vart dals cunfins dà darcheu forza e curaschi illa lavur per nossa lingua e cultura. Nus exprimim eir in quist lö nos cordial ingrazchamaint a noss frars ladins per tuot quai ch'els ans han sport in occasiun dal quart congress.

Inscunter Piemunt-Grischun

Als 20 e 21 d'october ha gnü lö a Turin ün inscunter Piemunt-Grischun organisà da «L'Associazione Piemonte-Svizzera di Torino». Quista associaziun vuol cultivar l'amicizcha e promover ils böts ideals surour ils cunfins. La LR ha delegà a dr. Alexi Decurtins ed il Chantun al dr. Reto Florin. L'important da quist inscunter sun stats divers referats. Noss cumpatriot prof. Dr. Reto Bezzola a Turich ha fat ün discuors davart il tema «Civiltà dei Grigioni». Il prof. dr. Flurin ha portà ils salüds dal Grischun in italian e prof. dr. Alexi Decurtins in lingua rumantscha.

Las scoletas

Igl on 1962 â betga fiars grândas undas an nossas scoletas. An general dastgainsa bagn gir ca nossas mussadras lavuran cun premura a consequenza par nossa tgossa rumàntscha. Angraztgevals eassan ear ca's vagn puspe savieu ocupar mintga scoleta cun egna mussadra. Partge sen 33 scoletas mantanidas near sustanidas da la LR dat igl mintg'on puspe midadas.

Miaz da zarcladur vainsa savieu arver par l'amprem'eda par tres mains la scoleta a Champfèr ca e vagnida manada cun suzcess da nossa mussadra *Ida Caspar*, igl unviarn mussadra a Tumegl, ca sco surmirana â savieu bagliafar an poc gis igl rumantsch da Gidegna. Uon vean quela scoleta transfurmada an egna scoleta da sur on.

Tschelas scoletas an Gidegna ân savieu cuntinuar cun las mussadras ca datan ussa blears near plirs ons scoleta.

A la part surmirana vainsa gieu me a Surava egna midada. Quela scoleta e vagnida manada la davosa stad da giufna *Marianna Wasescha* da Savognin a sa davent da questa parmavera ear vagnir manada sur on. An Sutselva vainsa stuvieu vurdar par egna mussadra par Veulden. Giufna *Elsbeth Candrian* da Castrisch veva surprieu egna plaza an egna famiglia a Tavo. Nus vagn savieu surdar quela scoleta ad egna mata da la vischnànca, giufna *Alice Tscharner*.

A Domat â'gl do duas midadas. Giufna *Lonny Jörg* â marido da parmavera a giufna *Antonia Derungs* da Camuns â ear banduno las scoletas. Lur plazas ân surprieu las giuvnas *Helena Guldemann* da Tregn a *Agnes Tschuor* da Sagogn.

Digls 10 tocan igls 29 da satember e vagnieu do egn curs d'antruviamaint par mussadras da scoleta a quel â la beala tgea comunala ad Andeer. Fatg part da que curs ân 2 matas sutsilvanas, 4 sursilvanas ad egna da Gidegna. Gido a manar igl curs ân nossas mussadras *Barbla Cavigilli* da Flem, *Anna Capadrutt* da Preaz e *Helena Michael* da Ziràn.

Igls 19 da november â la Cuminànza Mussadral Rumàntschas gieu sia radunanza anuala n tge da scola a Tusàn. Giunfra *Barbara Köhl* da Cuirâ â musso egn pér novas lavuretas. An quel'ocasiun â signur dr. Casaulta savieu surdar an num da la LR tres diploms a las savundantas mussadras: dunna *Lonny Abri-Jörg*, Domat, duna *Nesa Gregori-Nogler*, Bargugn a giufna *Johanna Michael*, Rotàn. Sco nova presidenta da la Cuminànza Mussadras Rumàntschas â savieu vagnir gudagnieu an plaza da giufna Anna Capadrutt ca e stada presidenta davent digls 1957 giufna *Barbla Cavigilli* da Flem a sco nova actuara figurescha giufna *Chatrina Stecher*, Zuoz.

Anna-Lina Felix

Cuors rumantschs 1962/63, organisats o sustgnüts da la LR

Lö	Magister	Numer partecip.	Idiom	Cuors
Cuoira	Dr. J. C. Arquint	7	Ladin	I
Cuoira	Dr. J. C. Arquint	4	Ladin	III
Cuoira	Gieri Carigiet	7	Sursilvan	I
Cuoira	Gieri Carigiet	7	Sursilvan	II
Cuoira	Theod. Candinas	5	Sursilvan	III
Champfèr	Ch. Stupan	3	Ladin	I
Champfèr	Ch. Stupan	4	Ladin	II
Danis	Gion Dietrich	6	Sursilvan	I
Domat	Andrea Solèr	4	Sursilvan	III
Guarda	Luzi Stupan	4	Ladin	I
Mustér	Iso Camartin	8	Sursilvan	I
Puntraschigna	Otto Cantieni	6	Ladin	I
San Murezzan	Arnold Parli	7	Ladin	I
San Murezzan	Arnold Parli	6	Ladin	II
San Murezzan	Arnold Parli	6	Ladin	III
Zuoz	J. Guidon	6	Ladin	I

Teater

Ella stagiun da teater 1962/63 (tochen ils 30 da mars 1963) han 20 societads ni singulas persunas dumandau il suttascret per cussegl en damondas da tscharna da tocs ni da tecnica dalla tribuna. Cons che han giavischau in cussegl ni l'auter a bucca, vein nus buca registrau. Quels 20 han survegniu 109 tocs da tscharna ad investa. Mo en 5 cass savein nus ch'in dils tocs cussegliai ein era vegni representai. Ins sa sedumandar, schebein ina cussegliaziun hagi en quei cass ina valeta. Segiramein, pertgei sche era mo in pign pertschien risguarda ils cussegls dai, ei quei gia in'enzenna ch'ins selai silmeins cussegliar mintgaton era d'enzatgi che ha sez negins interess commercials vid ils singuls tocs. La cussegliaziun neutrala munglass esser aunc pli derasada e quei savess ella esser, sche nus vessen in niev muossavia dramatic. Quel ei ton sco semtgaus per la stampa, stuess denton vegnir publicaus aunc avon igl atun. Per facilitar ina cussegliaziun interessanta, munglass el denton esser à jour. Perquei fuss ei fetg giavischeivel, sche tut ils auturs ni translataaders da novs tocs tarmettessen al suttascret ni alla LR in exemplar da lur tocs, indicond cuortamein il cuntegn. Lu san ins aschuntar mintgamai ils tocs novs al muossavia e tener quel aschia adina actuals.

Per la cussegliaziun dils teatrists romontschs han ins era organisau il november 1962 in cuors da teater a Lavin. Il cuors ha l'Uniun dals Grischs organisau ensemen cun la Societad svizra per il teater popular ed el ei staus frequentaus da 21 interessents. Ins ha luvrau 2 dis tractond damondas davart la tscharna da tocs, pertgei ch'ins duess dar mo buns tocs, davart promoziun dalla cultura dil vitg entras far teater etc. Ils exerchezis pratics da regia vid ina cumedia han schau entrar pli profundamein els legns che mintga inscenada porscha puspei a regisseur e giugadurs. D'in referat dil president dalla Societad svizra per il teater popular, signur H. R. Hubler, Berna, han ins sentiu ch'ils quitaus partenent il teater ein era per la Svizra entuorn ils medems sco el Grischun. Nus vein semplamein aunc in quita dapli, quel dil lungatg — schegie che era ils Svizzers tudestgs han lur dialect che vegn neglegius bravamein; denton han els dapli auturs. Il cuors ha giu in pulit success ed ha leventau il giavisch per auters semegliants cuors en cercels pigns. Era dalla Surselva vein nus survegniu damondas per organisar semegliants cuors, specialmein cun risguard a damondas tecnicas. La Societad svizra per il teater popular vegn a ponderar, schebein ei seschass arranschar in tal forsa en in liug central per gl'entir Grischun. Il basegns da novs tocs romontschs ei fetg gronds. Era uonn ein puspei vegni dai novs tocs, translaziuns e dramatisaziuns originalas en Surselva ed en Engiadina. Ferton ch'ils tocs ladins ein rimnai ella collecziun «La Scena» (che cumpeglia uss gia 29 numers!), rimna «La Tribuna» ils tocs sursilvans (suenter la mort da Sur Carli Fry ei cumparius mo in numer). Las translaziuns che vegnan buca honoradas dad ina societad ni l'autra che vul dar il toc, occasiuneschan als editurs biaras e stentusas contractivas culs auturs. Era las casas edituras dils originals (ils biars tudestgs) fan mintgatun pretensiuns enormas. Cheu munglass ins anflar ina sligiaziun. Per tocs che vegnan translatai dad auturs svizzers, surpren la Societad svizra per il teater popular las expensas. Mo per translaziuns d'originals jasters dat ei savens grondas difficultads. L'ediziun multigrafada, sco p. ex. quella dalla Scena, cuosta per in toc pli grond tochen 500 francs per 100 exemplars. Per quei ein ils prezis dils cudischets era aults. Ed ediu pli che 100 exemplars per in toc ladin fuss sfarlatau ils daners, pertgei il medem toc sa buca vegnir daus enteifer 2—5 onns en pli che 2—3 loghens ed aschia tonscha ina ediziun da 100 exemplars, tut tenor il diember da persunas ch'il toc ha, per 10—20 onns. Quei han ins forsa stuiu menziunar ina gada, per ch'ins vesi las difficultads che ediziuns da tocs dramatics porschan. Mo ellas ein necessarias. Pertgei, sche nossas societads ston aunc copiar ils tocs, lu dattan ellas pli bugen tocs tudestgs e spargnan il copiar las rollas!

Nies rapport ei quella gada pli extendius. Perdunei. Mintgaton han ins il guoter plein e sto scargar el per metter el clar las caussas.

Cuera, calond'avrel 1963

Tista Murk

Ediziuns da la LR in lavur

Vocabulari surmiran

Sen igls 20 avregl 1962 è igl congedo digl redacter ia a la fegn. Tuttegna èn igls meis d'avregl e matg nias ampundias per vantscher la letra S, bagn la pi voluminosa, cumpeglia ella var 88 paginas digl manuscretg. Dr. Mena Wüthrich-Grisch ò surpiglia da raveder la letra da prova F ed adattar ella agls bustabs redigias siva igl 1956. Giunfra Paul ò vgliout las davosas letras da la part rumantscha-tudestga. Ossa sto igl vast material, vgliout da giunfra Paul, neir ordino alfabeticamaintg. La glista digls neologissem, excerptada or digls vocabularis existents e da novissimas publicaziungs sto neir completada.

En intervista cun signour Tona Cantieni, president da la URS, a Coira era deditgeida agl proceder per sliieir las pacas dumondas ortograficas tgi ston anc neir messas sot tetg. —

La davosa part digl vocabulari scursania tudestg-rumantsch sto puspe neir prestada digl redacter durant las vacanzas e dasper en grond pensum an scola. El vign er igl proxim avigneir a far tot igl pussevel.

Ambros Sonder

Pledari sutsilvan

Igl october 1962 vainsa pudieu schinar la redacziùn da la part *rumantsch-tudestga* a surdo igl «scretamàn» per egn' expertisa scientifica. Ear difaraints Sutsilvans àn repasso criticameing igl antiar matrial. Dantànt à la LR fatg volver ad alfabetisar igls tgavazegn par la part tudestg-rumantscha. La redacziùn da quela part duess easser pussevla igls 1963.

Curo Mani

Ediziun centenara da Peider Lansel

in incumbenza da l'Uniun dals Grischs e da la Lia Rumantscha

Il on scuors gnit la lavur concentrada sül prüm tom, chi cuntogna las poesias originalas ed ha da cumparair aint il cuors dal 1963 (100avel anniversari e 20 ons daspö la mort da P. L.).

I füt eir necessari da sclerir las dumondas ortograficas per il text definitiv, ingio cha'ls cussagls da professur dr. R. R. Bezzola am fütan e saran prezius, e uossa as tratta da dar als toms üna degna preschantaziun tipografica, clera e legibla eir a persunas plü aint ils ons.

La lavur per uschè dir monolitica da Peider Lansel in favur dal rumantsch ha dürà 40 ons e ardüt üna schurma da lavuors da vivaintas sorts, chi voutan esser lettas, eir sch'üna part d'ellas nu pon cumparair aint ill'Ed. cent.

Quist ultim temp ais il redactur inclinà sül commentar dal prüm tom cullas spiegaziuns e variantas dals vers originals.

Cul agüd da la figlia da Peider Lansel, duonna Erica Chable-Lansel, gnit cumpletta e corret il material biografic.

Winterthur, ils 8 avrigl 1963

Andri Peer

Publicaziuns da la Lia 1962

Vocabulari romontsch sursilvan-tudestg, da Ramun Vieli ed Alexi Decurtins; stampa e ligiadira: Stampa Romontscha, Mustér.

Dicziunari rumantsch ladin-tudais-ch, da Oscar Peer; squitsch e liadüra: Stamparia engiadinaisa, Samedan.

Laudinella, cudesch da chant per chor masdà, 2. ediziun.

OSL e LR ediziuns cumünairvas da l'Ouvra svizra per lectüra a la giuventüna e la Lia Rumantscha:

Nr. 393 *Robinson*, traducziun ladina da Cla Biert, illustraziuns da Albert Steiger;

Nr. 800 *La vipra - Fistatgs*, da Andri Peer, translaziun sursilvana da Paulina Caduff-Vonmoos, illustraziuns da Constant Könz;

Nr. 801 *La cauretta da Mistral Gieri*, versiun sursilvana da Gieri Carigiet, illustraziuns da Marcel Vidoudez;

Nr. 802 *Algrezcha da Nadal*, da Chatrina Filli, illustraziuns da Jon Curo Tramèr.

Periodics

La Pùnt, figliet par la Sutselva. Do or da la squitschareia Roth & Co., Tusàn, an cuminanza cun la Leia Rumantscha. Samtgieu da L. Loringett, Cuir. Vean or mintga meins tanànt or igl fanadur ad avust. XII anada.

La Scoletta, figliet per la Cuminànza Mussadras Rumàntschas. 13avla anada. Cumpara an tuts idioms. Toccan oz en cumparidas 680 paginas. Redacziun: Anna-Lina Felix.

Publicaziuns sustgnüdas 1962

Davart il perver e tractar la biestga, da C. P. Casutt.

Il pled puter, grammatica ladina d'Engiadin'ota, da Walter Scheitlin, illustraziuns da Giuliano Pedretti, P. R. Berry e Turo Pedretti; ediziun da l'Uniun dals Grischs.

La müdada, roman, da Cla Biert.

La Scena

Nr. 25 *Il büschmaint fa l'hom*, da Men Gaudenz;

Nr. 26 *Il vair agnè da Bethlehem*, gö biblic da Erika Schubiger, traducziun da rav. Duri Gaudenz;

Nr. 27 *Il Triarch*, gö in trais acts da Tista Murk.

Las novelas, prosa da P. Alexander Lozza, ediziun da ser Duri Lozza.

Otras publicaziuns rumantschas na periodicas

General Demont, da Toni Halter, drama en 5 acts, ediziun multiplicada digl autur 1962.

Il frousler, da Jon Guidon, raquints, ediziun da l'autur, Stamparia Roth & Co., Tusan 1962.

La prova, da Tista Murk, gö festal in commemoraziun dals 200 ons libertà da la Val Müstair, ediziun rumantscha e tudais-cha multiplicada da l'autur 1962.

Las Passiuns romontschas, da Gion Deplazes, Ediziuns Desertina, Cultura — Carnet I.

Sin finiastra, Ovras da Sur Carli Fry, tschunavel volum, Ediziuns Desertina 1962.

Tranter stgeir e cler, da Gion Peder Thöni. En pugn plagn poesia e prosa, ediziung dall'Uniung Rumantscha da Surmeir 1962.

Nossas societats affiliadas

Società Retorumantscha

Per la prüma vouta ha la SRR salvà üna radunanza in Val Müstair. L'ocasiun det la festa commemorativa da l'indipendenza da la Val Müstair, obtgnüda l'an 1762 da l'imperatrice d'Austria Maria Theresa. A quaiста festa salvada als 1. lügl 1962 as partecipettan ils commembers da la suprastanza e da la cumischiun filologica da la SRR. La *radunanza generala* da nossa Società avet lö als 2 lügl 1962 a l'hotel Schweizerhof, Sta. Maria. Pro quaiст'ocasiun remarchet il president cha tanter ils fondadurs da la SRR eira eir ün rapreschant da la Val Müstair, nempe signur magiur Gross. La radunanza approvet il quint da gestiun e la bilantscha per l'an 1961.

Dürant l'an 1962 sortittan da la stampa be ils duos faschiculs 42 e 43 dal *Dicziunari Rumantsch grischun*. Causa plü lunga malattia d'ün stampadur nu füt que pussibel da laschar cumparair eir il terz faschicul, sco previs. Üna buna part da quaiст ais però fingià stampada, usche — salv impedimaints imprevis — chi as po sperar cha dürant l'an 1963 podaran cumparair 4 faschiculs. Ils faschiculs cumpars arrivan fin pro la gruppa dals plects ci - civiltà e cl - clav. Ils duos redacters Dr. A. Schorta e Dr. A. Decurtins sco eir ils collavuradurs Dr. H. Schmid e prof. T. Nigg han prestà üna granda lavur chi merita arcugnuschentscha ed ingrazchamaint. Il medesim vala per ils commembers da la cumischiun filologica.

Manzunar volain eir la collavuraziun da nos duos redacters vi als vocabularis rumantsch-tudais-ch sursilvan e ladin edits da la Lia Rumantscha.

Las *Annalas* 1962 cumparittan in ün bel tom chi chattet üna bun' accoglientscha. Quaiст tom cuntegna ün register general ed alfabetic per las Annalas 1—75, cumpilà da duonna Dr. phil. Berta Schorta-Gantenbein. Que as tratta qua d'üna stupenda lavur chi facilitescha il tscherchar d'üna o l'otra ouvra publichada aint illas Annalas, chi rapreschaintan üna bella e richa litteratura retorumantscha. Ils duos redacters Töna Schmid e Felici Maissen as dettan granda paina per preparar quaiст bel nummer da nos periodic. Ün sincer ingrazchamaint meritan eir ils fidels collavuradurs vi a las Annalas.

Dr. Nicola Gaudenz

Romania

Igl organ «Nies Tschespet» ha saviu comparer sco usitau. Quella publicaziun cun sias novellas popularas de nies zun meriteivel scribent sursilvan prof. dr. Guglielm Gadola per miert ha anflau buna accoglientscha. Al redactur partent conrector dr. Gion Deplazes lessan nus admetter in cordial engraziament per sia gronda lavur en favur dil moviment romontsch. Sco successur ei sgr. scolast Alfons Vinzens, Trun, vegnius elegius.

Deplorablamein stuein nus constatar tier igl «Ischi» in enorm retard. Per quei retard astgein nus buca far responsabels il redactur. Las lavurs preparadas pigl Ischi han duvrau grondas correcturas. Cura che dr. Alfons Maissen ha surpriu provisoricamein la redacziun digl Ischi, registrava ins gia in retard d'in miez onn ella continuaziun della lavur preparatorica per quella ediziun. Dr. Alfons Maissen, Cuera, ei vegnius confirmaus redactur digl Ischi.

Tgei raschuns che impedeschon la Stampa Romontscha de prender a mauns la spediziun de quei organ, sco stau usitau tochen dacheu, ein a nus buca enconuschentas.

La «Commissiun linguistica» ha publicau la *regla dil de e da*. In' altra lavur «Il bien diever dellas *preposiziuns*» ei preparada per la spediziun.

La Romania ha susteniu las scolettas a Danis e Sedrun.

Cuors romontschs per carschi vegnan dai a Mustér e Danis.

La *secziun studentica* ha organisau la stad vargada la fiasta populara della Romania a Mustér.

Al camp studentic interromontsch a Savognin ha in triep de students romanians fatg part. La Romania ha susteniu quella sentupada interromontscha cun la summa de 600.— francs.

Cun grond ardiment e direzia lavura la *secziun studentica* vid il bein reussir della *exposiziun ambulonta*.

Per la Romania: *Degonda Franz*

Uniun dals Grischs

Sül champ linguistic e cultural da nos intschess ladin esa gnü lavurà i'l cuors da l'an diligiantamaing.

Ils *cuors da rumantsch* pels creschüts chattan in noss cumüns vieplü interess. I'ns fa plaschair cha'l giavüsch da persunas d'otra lingua da s'assimilar in nossa val va adüna s'augmentand. Ün cumplimaint special vuessan nus drizzar a tuot quels magisters chi han stuvü manar tras il cuors sainza ün mez d'instrucziun in man dals

scolars. Els d'eiran sforzats da preparar las lecziuns sün fögls, ils quals gnivan davoman distribuits als partecipants.

Nossas Scoulinas rumantschas giodan stima ed interess pro las autoritats cumünalas e pro'ls genituors dals scolars e prosperechan cha que ais ün plaschair. Quaist an scuors s'han drividas las portas d'üna nouva scoulina in nos intschess pericletà, a *Champfèr*. Quaista scoulina chi'd ais statta frequentada quaista stà da 17 infants ha amo da cumbatter cun greivs problems finanziaals.

Noss periodics: il *Fögl Ladin* chi cun sia instancabla redactura, ans orientescha duos jadas l'eivna sur da que chi passa in nossas vals ed eir utrò, merita da gnir sustgnü plü intensivamaing da nossa populaziun, e que tras l'abunamaint e tras collavuraziun. La cumischiun dal *Fögl Ladin* ha prastà buna lavur, ma'ls problems sun tant spinus, cha nus stuvain ans pazchantar amo ün mumaint per savair in che fuorma e cuntgnü cha nossa gazetta rumantscha as preschantarà in avegnir.

Sar rav. *Gion Gaudenz* ais instancabel sco culuoster dal *Sain Pitschen*, i dà eir pro'ls culuosters excepziuns, uschè cha per intant nun avain nus dad ir in rouda a trar la sua sco cha que ais il cas in oters cumüns.

Al premurus redacter da *l'Aviöl*, signur magister *Gion Andeer*, chi ha allegrà noss scolarets cun sia bella ed instructiva gazetina vulesan nus exprimer nos sincer ingrazchamaint. Sco nouv redacter da *l'Aviöl* es gnü elet sar magister *Nicolo Vital*.

Nus eschan grats eir a duonna *Chatrina Bott-Filli* pel bel «Dun da Nadal» ch'ella ans ha sport l'an passà. Ün cumplimaint eir a l'artist sar *Jon Curo Tramèr* per sias stupendas illustraziuns.

Cha'l *Chalender ladin* plascha a nossa glieud e vain let cun grand interessas poja cumprovar facilmaing tras il fat cha l'Uniun dals Grischs ha vendü l'an passà damaniv 3 000 exemplars.

Nus savain d'appredschar la buna e perseveranta lavur dals duos redactors, sar inspectur *Töna Schmid* e sar rav. *Duri Gaudenz* sco eir quella da lur collavurators.

La *litteratura ladina* ais gnüda inrichida quaist an tras varsaquantas ouvras grandas e pitschnas.

Cun grand interess avain nus let il roman «*La müdada*» da *Cla Biert*, ün'ouvra richischma, ch'is po leger e tuornar a leger, i's vezza e's sainta adüna darcheu qualchosa nouv. L'autur pittüra tuot las chosas cun culuors uschè frais-chas chi fan güvlar il cour.

In occasiun da la festa da *200 ans libertà Val Müstair* ans ha *Tista Murk* regalà ün impreschiunand gö festal in 5 acts. «*La Prova*», uschè as nomna quaist gö ais gnüda rapreschantada set jadas i'l

cuors da la stà. Al gö d'eiran partecipats ca. 200 actuors da tuot ils cumüns da la Val.

Illa broschüra festala dals «200 ans libertà Val Müstair» chattain nus duos stupendas lavurs: «*La vendita e la recumpra da la Val Müstair*», scritta da signur prof. dr. Anton Largiadèr, Sta. Maria-Turich, ed «*Il binderal*» ün sguard istoric da prof. dr. Padruot Nolfi, Tschierv-Turich.

«*Il bal da la schocca cotschna*» as nomna il nouv teater da sar mag. Jon Semadeni, i's tratta d'ün gö folcloristic, chi gnarà preschantà quaist prossem inviern.

In algordanza dal 400avel anniversari dals Psalms da Duri Champell ha l'Uniun dals Grischs publichà üna lavur da rav. H. Blanke, Tschlin, sur dal refuormatur ed istoriograf retic.

Il poet Artur Caflisch ha publichà la biografia dal prof. dr. Anton Vellemann, al qual l'Engiadina ingrazcha il renaschimaint da sia lingua.

Sün giavüsch da differentes magisters ha la suprastanza laschè restampar il quadern da skizzas anatomicas e la nomenclatura ladina d'anatomia, «*Nos corp*», missa in rumantsch da signur dr. Men Gaudenz.

Sar Notaporta Gaudenz e'l sar magister Lüzi Stupan han elavurà insembel il 10avel faschicul dal «*S-chet rumantsch*», intitulà: «*Üsaglias, maschinas e lavuors da falegnam*». Quaist quadernin gnarà impalmà a mincha giarsun-falegnam. Sperain ch'els fetschan alura eir adöver da quaists buns terms.

Eu nu vuless interlaschar da trar adimaint ad ün per *fats allegraivels* da nossa famiglia rumantscha.

Quaista stà in gün ha gnü lö a Segl-Baselgia l'avertüra da la «*Biblioteca engiadinaisa*». Giunfra Louise Silverberg, la fundatura, ans renda attent, cha quaista biblioteca chi cuntogna fingià üna quantità dad ouvras rumantschas, saja a disposiziun al public, impustüt a la populaziun da l'Engiadina.

La cumischiun «*Pro Samedan*» ha organisà quaista stà üna fich interessanta exposiziun in chasa Planta: «*Samedan da plü bod*».

Pervia da la granda frequenza ha il «*cuors da sots engiadinais*» stuvü gnir manà tras duos jadas illa Chasa Fliana. Ils partecipants d'eiran suotifats e spereschan cha que nu saja stat l'ultim cuors da quaist gener cha l'Uniun dals Grischs haja organisà.

*Ils cuors da la Scoula da paur*s sun stats frequentas eir quaist inviern d'üna tschientinna dad hommens e duonnas ill'età da 17—58 ans. Bap e figl tschantaivan aint il istess banc da scoula illa sala da la Chasa Fliana. Ils cuors han dürà 12 eivnas, il marcurdi e la gövgia, instrui han 27 differentes magisters.

Un'acziun tradiziunala da noss'uniun merita da gnir nomnada üna jada eir in quaist rapport. In mincha cumün da l'intschess ladin exista daspö decennis üna secziun da l'UdG chi organisescha an per an, scha pussibel la prüma dumengia da december üna festa populara, l'uschè nomnada «Festa ladina» cun chant, musica, teater e referat.

A *la concorrenza da cumponimaints*, organisada da noss'uniun s'han partecipats sur 400 scolars (da la sesavala classa amunt). Il bel vi da quaist'intrapraisa resta il fat cha blers scolars cun grand schlantsch s'han miss vi da la lavur, culla brama da spordscher qualchosa da vaglia, ün stimol ed ün impuls chi tendscha sgür suroura mincha data da concorrenza.

Id ais da giavüschar cha l'intera rumantschia possa superar tuot quels chaprizis persunals, chi prospereschan il plü bain in relaziuns pitschnas, sco las nossas, e sun lura ün grand impedimaint pel progress general. Schi sü Rumantschs! Scha nus nu vulain perir, stuvain nus prestar lavur e restar da buna vögliä. Difficultats nun ans daschan stramantar.

Il president: *R. Parli*

Renania

Sco igls ons passos â la Renania ear durànt igls 1962 gieu da saocupar oravànt tut cun egn diamber da problems prinzipals.

I. PUBLICAZIUNS

a) Publicaziüns periodicas

1. Igl calender «Per mintga gi»

La 41-avla anada e puspe cumparida cun egna part sursilvana ad egna sutsilvana, mintgegna cun egn aigian redactur.

2. Igl «Dùn da Nadal»

Ear quel e sco adigna igls davos ons cumparieu an duas parts cun difarents cuntegn a difarents redactors.

b) Giasetas

Da la «Casa Paterna» e cumparida igls 1962 la 42avla anada. Igl «lungatg ufizial» e natiralmeng igl Sursilvan, mo adigna puspe vignan ear publitgious arteicals agl idiom sutsilvan.

c) Publicaziùns beletristicas

Sen que tgomp â la Renania amàn da publitgear las poesias da Curo Mani. Or da motifs oravànt tut tecnicos e'gl dantànt betga sto pusseval da dar or que cudasch ànc durànt igls 1962.

Sper quelas poeseias â la Renania gieu a disposiziùn nign material beletristic ca fuss sto adato da vagnir publitgieu.

II. ACZIUNS SPEZIALAS

1. *La fatscha da noss vitgs*

Ear an que risguard â la Renania ampruvo da purtar tiar anzatge ca nossas vischnàncas mantignan lur fatscha rumàntscha. Igl e tutigleple fetg greaf da cuntanscher ca gliud da fatschenda etc. sadazedà par egn'inscripziùn rumàntscha veda lur tgea. Adigna puspe impedeschan motifs materialistics da far egn tal pass, q. v. g. la tema c'igls easters savessan surver near betg antalir l'inscripziùn. Tutigleple e'gl gnànc cun ampurmeter egna contribuziùn ved igls custs da cuntanscher anzatge an que risguard.

Or da motif c'oravànt tut eir igls santiaris sodan tiar «la fatscha da noss vitgs» e la Renania stada prunta igl on passo da paiear anzatge per inscripziuns rumàntschas sen craps da fossa. Ela vean a far quegl ear agl avagnir.

2. *Tgira digl teater rumàntsch*

Quela vess aignameng duvieu easser egn digls duvers prinzipals ear par la Renania. Igl fatg c'an blearas da nossas vischnàncas rumàntschas fan part ozigligi adigna dapple gliud eastrà da las sozietads â par cunsequenza c'igl â num: «Nus vagn ear giueaders tudestgs a stagn betga prender tocs rumàntschs.» Agl antschià da la Renania en quelas relaziùns probaval ànc ple extremas c'otro.

La Renania satschainta la dumonda sch'egn'acziùn cuminevla da tutas uniùns vess betga dapple success ca sch'egna uniùn fa suleta sforzs an que risguard. Malaveta e la mancànta da tocs propi buns ànc adigna grànda.

3. *Curs rumàntschs par carschieus*

Igl e fetg don c'igl e ear durànt igls 1962 betga sto pusseval d'organisar tals curs. Egn digls motifs prinzipals e bagn igl fatg c'igl e tutigleple greaf da catar igls mussaders adatos. La Renania â tuta sprànta c'igl segi ussa suvainter c'igl curs da Tusàn â gieu liac miglier an que risguard.

4. Tgira da l'instrucziùn rumàntscha an vischnàncas rumàntschas cun scola tudestga

Bagn l'acziùn prinzipala e' la stada durànt igl on passo da procurar ca l'instrucziùn rumàntscha vigni garantida ear an vischnàncas digl antschias renan cun scola tudestga.

Sco nus vagn manzuno agl raport par igls 1961 veva la suprastàntza da la Renania gieu ligieu igls 13 da dezember 1961 egnà «Cumissiùn da scola». Quel'e vagnida incumbensada d'organisar l'antiera acziùn.

Igls 28 da dezember digl madem on â quela cumissiùn antschiat cun la si'lavur ad â gieu anc igl madem unviarn an 12 vischnàncas santupadas a sasidas cun cunsegls-scola a suprastàntzas da vischnànca.

Digl schaner antocan igl october 1962 an egn per surmesters c'earan vagnieus incumbensos da la «Cumissiun da scola» luvro or lecziùns sistematicas par l'instrucziùn rumàntscha an scola. Quela lavur e vagnida prastada digls signurs Gallus Pfister, Tavo, Sep Item, Speicher, Gieri Seeli, Flem a Flurin Caviezel, Glion.

Par adataziùns sutsilvanas an procuro: Angelo Tscharner, Giuvaulta a Gion Mani, Andeer.

An egn «curs spezial» en igls surmesters ca vessan da dar instrucziùn rumàntscha an vischnàncas cun scola tudestga vagnieus manos aint an quelas lecziùns. Que curs â gieu liac igls 19 a 20 d'october a Tusàn. 37 parsùnas an frequento el. Or da motif c'igls partizipànts ân musso intaress par la tgossa â la «cumissiùn da scola» savieu ristgear da manar anavànt l'acziun an que sen sco ela veva previeu:

- a) Stgafir an tut 40 lecziùns par mintga scalem
- b) Prever egn tal «Curs d'instrucziùn» mintga 3—4 ons.

Egna tal'acziùn sto natiralmeng ear vagnir finanztegeada. Egn tant digls custs a savieu vagnir cuvarto cun contribuziùns extraordinarias:

- francs 1 000.—: Legat Anton Cadonau
- francs 1 000.—: Fondo da lutareia
- francs 500.—: Fundaziùn Cadonau
- francs 1 000.—: Vischnànca da Flem (per lecziùns sursilvanas)
- francs 1 000.—: Leia Rumantscha
- francs 1 000.—: da la Renania seza.

Par saver surdar schi dalunga sco me pusseval miads d'instrucziùn agls surmesters en las lecziùns vagnidas multiplitgeadas. Mintga surmester â survagnieu talas a sa suvainter ver ampruvo or elas an la si'scola drizar propostas a giavischs agli «Cumissiùn da scola».

Quelas den vagnir risguardadas schi liantsch sco pusseval cur ca las lecziùns survignan alura lur furma ple u mains definitiva.

Quànt liantsch c'egna tal'acziùn sa vagnir manada anavànt dependa ear digls miads finanziaals ca statan a disposiziùn.

Or da motif ca la «Cumissiun da scola» a la suprastàntza da la Renania en da l'ideia c'igl cantùn vegi igl duver da surprendre driza ear quels miads d'instrucziùn scogl davainta cun tuts igls oters la Leia Rumàntscha egn'instàntza agli cantùn.

La Leia Rumàntscha, noss'organisaziùn da tetg, â musso grànd intaress a bleara capiantscha par nossa tgossa ad e prunta da prastar egnà contribuziùn ca sirass la savunda part da noss'acziùn. Ear an que liac less la Renania angraztgear an tut furma agli suprastàntza da la Leia Rumàntscha par igl agid.

Ear or da motif ca quelas lecziùns savessan vagnir duvradas agls antschas digls oters idioms ân la «Cumissiun da scola» a la suprastàntza da la Renania cartieu da stger far quels pass.

Igl parsura: *Gion Mani*

Uniung Rumantscha da Surmeir

Publicaziungs: Gion Peder Thöni, Stierva/Basilea ò en'eda daple rimno igl material per igl «*Noss Sulom 1962*». An 41avla annada ò chesta pi viglia publicaziung da l'U.R.S. fatg igl viadi se tar nous, e scu adegna ò en grond domber Surmirans piglia se el ainten tgesa. Las amprenas paginas digl Noss Sulom èn deditgidas agl noss non-amblidevel promotour digl Surmiran, scolast Bonifaci Plaz. Igl sies intim amei, inspecter da scola G. D. S. igl ò deditgia en stupent necrolog. Nous lessan angal citar la construcziung finala: «Viglia la giuvantetna digl noss pievel ancleir igl lungatg da Tia veta e suondar Tè sen las sendas otas digl ideal.» Gea, igl noss amei Bonifaci Plaz è sto en grond idealist!

Igl nov redacter, scolast secundar Fausto Signorell, Alvagni, ò per l'amprem'eda redigia igl «*Calender Surmiran*», cumparia per la 12avla geda. «Atom, destrueider digl Mond?», titulescha igl redacter igl ampren artetgel. Chegl è bagn en thema actual, e tgi less pratender da sasez, dad esser agl cass da rasponder chesta dumonda soura formulada?

Nous lessan cun special plascheir pero registrar igl factum, tgi ainten chest Calender Surmiran catta igl lectour er en artetgel *sur-silvan*, scretg da prof. W. A. Liebeskind, scu er en tal an *ladin*, signia da Tista Murk. *Chegl* è a noss manager la dretga avischinaziung, tgi

consista ainten far cunaschientscha cun oters idioms e respectar tals scu igl agen. E chegl betg migler tgi leir stgalprar giu chella e l'otra atgnadad digls idioms, cartond da cotras saveir nivellar ed «avischnar» en lungatg?

La brochuretta «*Mossaveias*» è danovamaintg cumpareida tar la stampareia da Franz Durisch, Domat.

«*Pagina da Surmeir*». Co egl da remartger, tgi gl'è reussia a l'U.R.S. da gudagner en nov redacter ainten la persunga da sergent Albert Camen, Lai. El è sez scribent e so tge tg'igl lectour giaveischa. Igl nov redacter ò surpiglia la nova carica cun schlantsch e premura.

«*Dung da Nadal*». Siva tgi la Romania e l'U.R.S. òn dus onns edia comunablamaintg igl «Son Niclo», è chegl chest onn betg sto pussebel da far. La suprastanza da l'U.R.S. ò edia pigls sculars surmirans en agen «*Dung da Nadal*». L'ovra principala da chesta publicaziung è en «*Di da Nadal*» ord la plema da scolast Gisep Sigron, Alvagni.

«*Tranter stgeir e cler*» sa cloma en codesch da 354 paginas edia da nossa uniung. Igl sa tracta da las ovras principalas da *Gion Peder Thöni*. En pugn plagn poesia e prosa, screiva igl autour sotve. Piglveir, en bel *pugn plagn*. Chesta publicaziung è ena gronda prestaziung e maretta rancunaschentscha. Igl codesch po neir ratratg tigl cassier da l'U.R.S. sign. M. Steir, Riom. Igl prietsch è frs. 4.80.

Meirana (secziung studentica da l'U.R.S.)

Anc mai ò igl compilader da chest rapport annual pudia far menziung da la «*Meirana*» cun tant lod scu chest onn. Igl nov president, sign. Remy Capeder, stud. merc. Casti/s. Gagl, ò detschartamaintg piglia an mangs igl timung da chesta secziung. A sia iniziativa egl d'angraztger, tgi igls students rumantschs òn chesta stad passada organiso en *camp studentic* a Savognin. Igl camp è tenor meini general reussia fitg bagn. Igl referats èn tots stos interessants e da gronda actualidad. Nous lessan clamar tiers a tots chests students rumantschs: «*Bung ansveir an Surmeir*».

Nous lessan betg sarar noss rapport sainza far menziung curtamaintg da la festa da cant a Samedan. Ord Surmeir òn 7 chors fatg part a chesta festa. Tots chels òn survagnia igl predicat «*Fitg bung*».

L'usitada radunanza generala vign per chest onn refiersa sen igl favrer 63. A Lai è igl 1962 nia do en «*Curs rumantsch II*».

Vaz/Lai, igl 5 schaner 1963

T. Cantieni, president

Uniun da Scripturs Rumantschs

Noss'uniun â 50 members, ca paian egna contribuziun da frs. 10.—. Cugls subsidis regulars da la LR e'gl pusseval d'organisar mintg'on egna concurenztga literara ca stimulescha noss scripturs da produtgear ovras da valeta. Premis ân survagnieu: Cla Biert (La Müdada), Andri Peer (Da nossas varts), Gian Belsch (La grand'improvischiun), Ludovic Hendry (Spendra nus dal mal) ed ün dun: Ludovica Lombriser (poesias). La radunanza generala e stada a Sontga Maria cun caschun da la premiera digl gioi festal «La Prova» da T. Murk a da la feasta «200 ons libartad Val Müstair». Igl schaner vainsa organiso a Cuira egna santupada digls scripturs a discuto librameing la situaziun digl scriptur dad oz, la relaziun scriptur/lectur etc. La sera â igl scriptur bernese *Erwin Heimann* tanieu egn refarat public sur digl problem da las generaziuns, a suainter vainsa discuto cun el vivameing sur da problems ardaints da la literatura.

L'USR â antschiat a tarmeter scripturs alas vischnâncas rumantschas, noua c'els ân ligieu avânt par sculars a par carschieus or da lur aitgnas ovras.

Curo Mani

Cumünanza Radio Rumantsch 1962 (CRR)

L'incumbenza principela da la CRR ais dad avoir bun contact cun ils audituors dal radio in terra rumantscha. Que as tratta da savair scha las emissiuns rumantschas cuntaintan u bricha e da propuner da las augmenter e las amegldrer taunt scu pussibel.

A quai scopo avettans trattativas cun ils organs competents da la direcziun generela da la Societad Svizra da Radio (SSR) e cun la direcziun dal studio da radio da Turich. La cumischiun da programs da la CRR as radunet quai an a Puntraschigna per sia seduta anuola. A quella pigliettan eir part il directur dal studio Turich cun sieus adgüdaunts dal program rumantsch ed eir rapreschantants dals cumüns d'Engiadin'Ota. Las discussiuns vicendevlas, animedas e früttaivlas, rendettan preziasas indicaziuns per s-chafir buns programs.

La cumischiun dal radioscola rumantsch da la CRR organiset 6 emissiuns per scoulas rumantschas. La giazettina «Radioscola» cumparit in 2 ediziuns, s-chettas e bain illustredas, per orienter ils magisters a temp sur quaiastas emissiuns. Ils texts per quaiastas emissiuns gnaron protramis in avegnir gratuitamaing a las scoulas.

La radunanza generela da la CRR avet lö als 2 gün a Cuira. Las reelecziuns dals organs da la CRR per ün nouv trienni nun dettan

grands müdamaints. Per il cussagl agradittan ils signuors rav. M. Cavegn, Vuorz, e dr. C. Regi, Thalwil, per sig. vegl cussgler dals stedis dr. G. Vieli barmör e sig. dr. G. Tramèr, Zernez, demischunand. Illa cumischiun da programs rimplazet sig. mag. L. Morell, Samedan, sig. dr. R. Ganzoni, jun., Schlarigna, chi avaiva demischiuno. Scu nouv substitut in quella agradit sig. N. Bischoff, silvicultur, Ramosch.

A la radunanza generela gnit scumpartieu il premi radio da la CRR per 1962. Ella onuret duos cors rumauntschs chi haun merits per il chaunt romontsch, nempe il Cor viril Ligia Grischa, Glion ed il Cor viril da Trun.

Il pü da fer a la suprastanza da la CRR dettan ils problems da la reorganisaziun da la Societed Svizra da Radio (SSR). Quaista reorganisaziun as tira a la lungia daspö passa 2 ans, ma uossa as muossa bainbod la conclusiun finela, tratta dal Cussagl Federel. La suprastanza da la CRR inoltret in 2 instanzas sieu parair invers las proposiziuns finelas da la SSR. Illa radunanza generela da la SSR dals 6 schner 1963 a Berna declaret il parsura da la CRR in nom da la suprastanza sieu acconsentimaint al piano da reorganisaziun. Da las 9 societeds commembras da la SSR vuschettan 7 par e 2 cunter quaist ultim. El cuntegna l'impromischiun, ch'als drets da la CRR scu rapreschantanta da la quarta lingua vegnan resguardos eir zieva la reorganisaziun.

Chr Badraun

Nouvas allegraivlas

La *Banca chantunala grischuna* ha edi ils nouvs cudaschets da spargn per pajamaints sün schec postal eir in lingua rumantscha.

Sco 77avel tom illa seria «Romanica Helvetica» es cumparü la dissertaziun da *Dr. Iso Baumer, Berna*, chi ha trattà suot il titul «Rätoromanische Krankheitsnamen» ün sectur fich interessant da nossa lingua.

In occasiun dal sessantavel anniversari da noss pitur *Aluis Carigiet* ha gnü lö üna exposiziun da sia ouvra artistica illa Chasa d'art a Cuaira.

In occasiun da la festa chantunala da chant a Samedan ais il meritaivel cumponist e dirigent rumantsch *Tumasch Dolf, Ziràn*, gnü nomnà commember d'onur da l'uniun Chantunala da chant.

La *Fundaziun Schiller* ha accordà ün premi da milli francs a Cla Biert, Cuaira, per seis roman «La müdada» ed a Ludovic Hendry, Schafusa, per sia prosa.

Seguond la nouva *ledscha davart ils drets politics v'l chantun Grischun* saran ils documaints per las votaziuns tradüts eir il idiom ladin.

L'Università da Turich ha accordà al parsura da la Lia, sar *Steafan Loringett*, il doctor honoris causa per seis merits sco chürader e defensur da la lingua rumantscha e sco promotur e palantader da la cultura retorumantscha.

In seis concert da chanzuns popularas ha il «*Männerchor Chur*» chantà eir duos chanzuns rumantschas.

Ûn nouv boul postal da *Tarasp* rapreschainta il chastè e daspera esa scrit: «Auas mineralas».

Il *TCS-Sursilvan* ha edi suot il titul «Igl autist romontsch» ün cumpendi da las expressiuns chi ün automobilist rumantsch stuvess cugnuoscher.

La Società internaziunala per retscherchas da las parabras popularas ha nomnà commember correspondent a *prof. dr. Lezza Uffer*, San Gal.

Suot il titul «Rumantsch 25 ons lingua naziunala» ha l'affar *VILAN* muossà üna exposiziun fich interessanta. Quista ais gnüda repetida il favrer 1963 a Lucerna.

Noss morts

Il di da l'avertura dal Grand Cussagl, als 21 da mai 1962, ais grand cusglier *Anton Arquint* mort immez sa lavur. Sco cha nus vain dudi vaiva el güst dat in sia fracziun ün votum in connex cul rumantsch. Il defunt, chi avaiva sco magister, sco redactur d'ün cudesch da scoula e dal Dun da Nadal e sco grand cusglier dedichà üna granda part da sias forzas a la chüra da la lingua e cultura rumantscha, ha uschè eir fini seis viadi terrester suot quista insaina. Il pövel rumantsch il tgnarà in grata memorgia.

Ill'età da 78 ons ais parti da quist muond *dr. Peter Barblan*. Uriund da Segl ha'l defunt passantà üna buna part da sia vita dadour la terra rumantscha. El ha però adüna mantgnü l'amur per sia lingua materna e per sia val. Usché ais el stat confundatur e divers ans president da l'Uniun rumantscha da Turich ed ha battü cun fö per dumandas da traffic e d'economia da sia vallada.

Als 27 gün ais gnü clamà our da quista vita sar *rav. Rudolf Filli*, Valchava, ill'età da 86 ans. Seis champ d'actività ais stat fich vast, üna buna part da sias forzas ha el intant eir dedichà al servezzan dal

rumantsch cun la versiun dals Psalms e dal Vegl Testamaint. Quista granda ouvra ais cumparüda l'an 1953. L'università da Basilea ha uondrà a l'autur cul docter d'onur. La Val Müstair ha d'ingrazchiar al trapassà la fundaziun da la Società ad ütil public e la Stüva da Tessanda a Santa Maria.

La mort ha darcheu chattà üna victima tranter noss cumponists rumantschs e quai il *prof. Armon Cantieni* chi ha stuvü tour cumgià da seis chars als 8 da settember 1962 ill'età da be 55 ons. Dals 1937 ha il defunt gnü l'instrucziun da chant e musica a la scoula chantunala a Cuaira. Plünavant ha el dirigi il chor masdà a Landquart. Seis merit principal ais però il grand numer da cumposiziuns, per granda part da chanzuns rumantschas. Ils chantadurs rumantschs perdan cun el ad ün fidel ami e la Società chantunala e federala da chant ad ün predschè perit.

Illas muntagnas ch'el amaiva uschè fich ais *prof. Richard Weiss* mort als 29 lügl in disgrazcha. Il zuond stimà professor d'etnologia a l'università da Turich d'eira ün grand ami da noss chantun e da nossa lingua rumantscha. Nus lain manzunar in quist lö be sia ouvra «Das Alpwesen Graubündens», ün pegn da sias vastas cugnuschentschas da nossas relaziuns brich pac cumplichadas. Il trapassà ha collavurà al «Atlas der schweizerischen Volkskunde», ün'ouvra monumentalala, la quala as derva cun ün'introducziun da sia penna.

Da la Pro Helvetia

La Pro Helvetia as sfadia in prüma lingua da sustgnair la cultura da las minoritads talianas e rumantschas. Güst la Lia Rumantscha ais fich dependenta dal agüd da quista fundaziun per sias ediziuns, ma eir otras organisaziuns rumantschas ed ils scriptuors rumantschs han già survgni bler sustegn. Nus exprimim perquai eir in quist lö noss grand ingrazchamaint per tuot l'incletta per la quarta lingua naziunala. Noss ingrazchamaint va eir a dr. Andrea Schorta chi ha rapreschantà cun grand success in üna perioda da 9 ons ils interess rumantschs i'l cussagl da la fundaziun e chi ais uossa sorti siand ch'al temp d'uffizi d'eira tenor statuts a fin. Il Cussagl federal ha nomnà a dr. Jon Pult sco successur.

Noss giubilars

A Puntraschigna ha *dr. med Rudolf Campell* cumpli als 4 avrigl 70 ans. Sar *dr. Campell* pratcha passa 40 ans sco meidi a Puntraschigna, bain üna prestaziun straordinaria. In quist lö vulain nus intant manzunar pustüt seis merits per nossa lingua sco anteriur par-sura da l'Uniun dals Grischs e sco ferm promotur da scoulina e scoula rumantscha. Ils Rumantschs quintan inavant sün seis prezius sustegn.

A Rueun ha l'antierur cheu d'staziun *Luis Candinas* pudü festivar l'october passà in buna sandà seis 70avel anniversari. Il giubilar ha regalà al pövel rumantsch ün grand numer da poesias da taimpra lirica, umoristica ed eir satirica. Var 85 sun cumparüdas suot il num «Sulegliadas», ma bleras eir illa «Gasetta Romontscha», illa «Casa Paterna» ed in oters periodics. Il poet popular ais amo adüna activ e productiv.

Ina buna sandà ha *Jon Guidon, Cuoira*, pudü festegiar als 5 october 1962 seis settantavel anniversari. Il fin poet ladin ha publichà suot il titul «Il frousler» tschinch raquints chi sun üna bella cumprova da la vitalità dal giubilar e da sia affecziun per la lingua rumantscha. Il pövel ladin ha eir appredschà sias poesias cumparüdas in differents cudeschs; p. ex. «Il rôser sulvadi», «Il culaischem» e «L'alosser». Il giubilar lavura inavant cun ardimaint per seis pövel rumantsch.

A Tinizong ha ün'otra ferma persunalità, *Gion Not Spegnas*, passà als 27 da marz il glim da seis 75 ans. El ais in sias «Rosas e Spegnas» il poet chi descriva la patria muntagnarda, seis pövel cun sias bunas e noschas qualitats, las algrezchas e las cruschs da l'uman. El ama sia lingua surmirana e scriva adüna darcheu aint «Igl Noss Sulom» ed aint «La Pagina da Surmeir». Cul pövel surmiran spettan eir ils oters Rumantschs amo bleras lavuors da la versada penna dal giubilar.

Quen e bilanza 1962

Quen d'administraziun

A. Quen general

ENTRADAS

1. Entradas generalas

	frs.	frs.
Confederaziun, contr. directa	100 000.—	
Confederaziun, tras cantun	10 000.—	
Cantun subsidi regular	80 000.—	
Vischnauncas	1 266.55	
Tscheins activs	2 109.80	193 376.35

2. Entradas diversas

Cuors da lungatg		2 548.10
----------------------------	--	----------

3. Entradas per las acz. spec.

Legat Anton Cadonau	800.—	
Vischnauncas per scolettas	24 321.60	
Scolarets	8 044.95	
Marcau da Cuera	5 000.—	
Marcau da Turitg	2 000.—	
La Punt, saldo activ	83.90	
Renania per scolettas	200.—	
Uniun da puras Flem	250.—	
Autras entradas	82.08	40 782.53

Ord reserva

USR a disp. per studis	870.—	
Survetsch da referats		
Fatscha da nos vitgs	2 500.—	3 370.—

240 076.98

CUOSTS

1. Cuosts generals

a) Cussegle suprastonza	frs.	frs.
Cussegl	1 063.50	
Suprastonza	620.90	
Nuder	600.—	
Cumissiuun da gestiun	130.—	2 414.40

b) Secretariat

Pagas e contabilitad (bilanza)	31 484.60	
Paga al president	2 400.—	
Viadis, conf., representaziuns	2 904.50	
Material da biro	1 997.95	
Portis e telefons	3 886.79	
Tscheins per locals	4 176.—	
Scauldament e glisch	958.22	
Schubergiar, material, cuosts communabels	1 547.08	
Reparaturas, manteniment, curtgin	357.—	
Amortisaziuns	604.75	
Installaziuns	26.90	50 343.79

c) Cuosts finansials

Tscheins passivs	607.65	
Taxas da banca e posta	291.50	899.15

d) Divers cuosts

Biblioteca ed archiv	1 251.35	
Abonnements e pintgas contr.	435.35	
Lavurs tras tiarzas persunas	755.—	
Segirada per vegls e surviv.	3 187.10	
Prestaziuns socialas	1 830.50	
Inserats, prospects, inscrip.	1 494.—	
Propaganda, rapp., Nossas Novas	2 908.—	
Segirada, diversa	608.90	12 470.20

2. Subsidis

a) Subsidis regulars

Società Retorumantscha	3 700.—	
Romania	5 000.—	
Uniun dals Grischs	3 700.—	
Renania	3 700.—	
Uniung Rumantscha da Surmeir	3 700.—	
Uniun da Scripturs rumantschs	1 000.—	
Cumünanza Radio Rumantsch	300.—	21 100.—

b) Subsidis suppl. allas soc. reg. ten.
clav nova e SRR

Società Retorumantscha	2 000.—	
Romania	9 600.—	
Uniun dals Grischs	6 480.—	
Renania	2 160.—	
Uniung Rumantscha da Surmeir	2 880.—	
LR per acziuns specialas	2 645.10	25 765.10

c) Subsidis a disposiziun dallas societads per survetsch da referats

Romania	350.—	
Uniun dals Grischs	350.—	
Uniung Rumantscha da Surmeir	300.—	
Uniun da Scripturs Rumantschs	185.—	
Ligia Romantscha	710.—	1 895.—

d) Subsidis a disposiziun d. societads per survetsch: La fatscha da nos vitgs

Romania	535.65	
Uniun dals Grischs	500.—	
Uniung Rumantscha da Surmeir	400.—	
Ligia Romantscha	596.—	2 031.65

e) Subsidis a disposiziun d. societads per cudischs d'affons

Uniun dals Grischs	870.—	
Renania	870.—	
Uniung Rumantscha da Surmeir	435.—	2 175.—

f) Subsidis specialis

Per ediziuns litt. e music.	1 750.—	
Subsidis a particulars	2 900.—	
Premis per ovras litt. novas a disp. dall'USR tenor regl.	3 000.—	
Uniung Rumantscha Surmeir per «Muossaveia da plets novs»	500.—	
Cumissiun litterara USR	500.—	
USR a disp. per studis	435.—	9 085.—

3. Acziuns generalas

Teater	1 211.15	
Cuors da lungatg	6 909.85	8 121.—

4. Acziuns specialas per igl intschess periclitau

a) Scolettas dalla LR

Pagas allas mussadras	58 363.45	
Material da scola e mobiglia	1 313.30	
Tscheins per locals da scoletta Cuera	1 200.—	
Schubergiar, mat., glisch com., iert per scol. Cuera	1 654.28	
Scauldament	396.65	62 927.68

B. Quen per las ediziuns

ENTRADAS

	frs.	frs.
1. Entradas per las sing. ediziuns		
Cantun ord il fond cultural per vocabularis	25 000.—	
LR per Laudinella	1 150.—	
Pro Helvetia per vocabulari sursilvan e ladin	30 000.—	
Legat Cadonau per vocabulari sursilvan	10 000.—	
Pro Helvetia per Laudinella	1 500.—	
Cantun ord il fond cult. per Laudinella	1 500.—	
Cantun ord il fond cult. per Guardia Grischuna	2 500.—	
Legat Cadonau per canzuns T. Dolf	1 000.—	
LR per canzuns T. Dolf	600.—	
	600.—	73 250.—

2. Vendita

Vocabulari rom.-tud. sursilvan	15 555.35	
Dicziunari rum.-tud. ladin	13 005.07	
Vocabulari tud.-rom. sursilvan	1 498.15	
Dicziunari tud.-rum. ladin	1 505.10	
Uorsin	176.20	
Brunies: Plauntas e bes-chas	138.25	
Barba Plasch	2.50	
OSL e LR	834.35	
Canzunettas e versets	133.95	
Muossavia dramatic	6.20	
Pieder Spelau	173.15	
Laudinella	1 221.45	
Guardia Grischuna	1 501.75	
Grammatica Nay, Bien di, bien onn	1 705.82	
Canzuns per chors	407.25	
Pignoc	72.45	
Nossas Praulas	243.90	
Flurina	419.20	
Musa Rumantscha	339.25	
Bibliografia I e II	197.75	
Cuors da Rumantsch Sutsilvan	33.20	
Perini / Otto Barblan	3.50	
Diversa	2 262.65	
	2 262.65	41 436.42

3. Augment da valeta

Augment dils cudischs avon maun	33 733.—	
Augment dils debiturs	3 414.70	
	3 414.70	37 147.70
		151 834.12

CUOSTS

Vocabulari rom.-tud. sursilvan		
a) Redacziun e correctura	7 999.80	
b) Stampa	62 436.—	
Dicziunari rum.-tud. ladin		
a) Redacziun e correctura	4 837.20	
b) Stampa	41 805.15	
Vocabulari da Surmeir: Redacziun	8 416.70	
Pledari da Sutselva: Redacziun	6 964.69	
Cudischets dall'OSL e LR	5 121.90	
Ovras da Peider Linsel	346.95	
Canzuns per chor mischedau da T. Dolf	1 600.—	
Laudinella	5 521.50	
Il pled puter, da W. Scheitlin	3 000.—	
Muossavia dramatic II	720.—	
Diversa	2 964 30	151 734.20
		<hr/>
	Entradas	151 834.12
	Cuosts	151 734.20
		<hr/>
	Avanzament	99.92
		<hr/>

Bilanza

ACTIVAS	frs.	frs.
Cassa	407.25	
Schec postal LR	8 065.58	
Schec postal La Punt	83.90	
Quen current Banca cant.	118 279.—	
Carnet da spargn nr. 331831	3 380.45	
Carnet da spargn nr. 366741	892.15	
Debiturs dallas ediziuns	5 500.23	
Debiturs divers	339.30	
Cudischs avon maun	66 346.45	
Activas transitorias	1 290.90	
Participaziun Radio Turitg	200.—	204 785.21
	<hr/>	
Maschinas da biro	3 070.50	
Mobilia da biro	2 371.30	
Mobilia en scoletta	1.—	
Biblioteca LR e Caviezel	1.—	5 443.80
	<hr/>	
Casa Romontscha		
Legat Florentina Töndury	5 000.—	
Legat dr. Felix Calonder	15 000.—	
Banca cantunala		
Legat Anton Cadonau	10 000.—	
Legat Eduard Bezzola	5 000.—	
Legat Georges Wilh. Lambercier	10 000.—	
Legat Gion Saratz	2 500.—	
Legat dr. Pieder Tuor	2 000.—	29 500.—
	<hr/>	
Deficit 1961	46 890.27	
Def. 1962 quen general	1 768.44	
Avanz. quen ediziuns ./	99.92	
Deficit effectiv	1 668.52	48 558.79
	<hr/>	
		<u>308 287.80</u>

PASSIVAS

Crediturs divers	39 044.70	
Cassa da spargn per pers. LR	3 804.40	
Passivas transitorias	7 115.50	49 964.60
Emprest Fundaziun Augustin	3 000.—	
Emprest Fond naziunal	55 000.—	58 000.—
Reservas		
Per ediziuns linguisticas	42 000.—	
Pil teater	23 100.—	
Per ediziuns commemorativas	13 000.—	
Publicaziuns per affons	15 000.—	
Per ovras litt. novas	2 400.—	
Per ovras musicalas	13 000.—	
Cumissiu da cant	1 500.—	
USR a disposiziun per teater	3 000.—	
USR a disposiziun per studis	435.—	
Cudischets da scola, Sutselva/Plaun	3 000.—	
Lectura Sutselva e Plaun	1 000.—	
La Scoletta, feagl per las mussadras	250.—	
Fatscha da nos vitgs / Surv. da referats	3 203.20	
Dun da Nadal Romania	435.—	
Per las scolettas	4 500.—	
Per cuors per las mussadras	25 000.—	150 823.20
Casa Romontscha		
Legat Florentina Töndury	5 000.—	
Legat dr. Felix Calonder	15 000.—	20 000.—
Banca cantunala		
Legat Anton Cadonau	10 000.—	
Legat Eduard Bezzola	5 000.—	
Legat Georges Wilh. Lamercier	10 000.—	
Legat Gion Saratz	2 500.—	
Legat dr. Pieder Tuor	2 000.—	29 500.—
		<u>308 287.80</u>

Survesta conto „Scoletta“

Scoletta	Paga alla mussadra	Auters cuosts*	Cuosts totals	Prestaziun vischnaunca	Scolarets	Prestaziuns dad autras varts ni saldo 31. 12. 61	Saldo 31. 12. 62	Cuosts effectivs per la LR
Flem-Vitg	5 804.50				807.—	Uniun d. puras 250.— Saldo activ 371.45		2 017.20
Flem-Uaul	4 422.55	683.10	10 910.15	6 400.—	664.50	F. Cadonau 400.— F. Cadonau 400.—		1 245.25
Glion	3 872.—	557.15	4 429.15	2 000.—	783.90			2 137.70
Tumegl	2 629.—	182.20	2 811.20	500.—	173.50			4 016.10
Preaz	4 307.60	253.65	4 561.25	400.—	145.15			1 449.15
Veulden	2 002.75	160.90	2 163.65	600.—	114.50			2 866.35
Pasqual	3 326.95	205.90	3 532.85	300.—	366.50			2 373.95
Rotan	3 291.75	204.70	3 496.45	500.—	422.50	Pratval 200.—		2 252.—
Scharans	3 805.45	259.90	4 065.35	1 000.—	313.35	Turitg 500.—		500.—
Andeer	5 656.20	285.10	5 941.30	4 686.10	564.25	Saldo activ 178.90	Saldo passiv 12.05	1 812.—**
Calantgil	4 576.85	439.45	5 016.30	3 000.—	204.30			500.—
Ziràn	4 307.60	239.10	4 546.70	3 879.50	278.—	Saldo activ 465.50	Saldo activ 576.30	5 812.—
Cuera	9 630.—	3 682.—***	13 312.—	5 000.—	2 500.—			

* Auters cuosts ein: Rauba per giugs e lavurettas, SVS e pintgas spesas

** Da quella summa vegn la vischnaunca a turnar frs. 1 312.—

*** Tscheins, schubergiar, scauldament, cuosts communabels, rauba per giugs e lavurettas, SVS e pintgas spesas

Scolettas sustenidas dalla LR

	frs.
Alvaschein	888.—
Bravuogn	500.—
Casti	500.—
Castrisch	704.20
Champfèr	500.—
Danis	500.—
Domat	2 000.—
Lantsch	1 500.—
Puntraschigna	500.—
Samedan	500.—
Razén	500.—
San Murezzan	500.—
Schlarigna	500.—
Segl/Engiadina	500.—
Surava	936.50
Tinizong	500.—
Trin	500.—
Zuoz	1 000.—

Il quint 1962

Il quint da la LR ais darcheu gnü repassà minuziusamaing da la Controlla chantunala da finanzas ed examinà da la cumischiun da gestiun da la LR e tuots duos organs han dat lur rapports. Nus pudain perquai ans restrendscher ad üna cuorta orientaziun davart l'esit dal quint general e da las ediziuns.

A. Quint general

Las entradas s'amuntan a frs. 240 076.98 e las expensas a frs. 241 845.42. Da quai resulta ün deficit da frs. 1 768.44, intant cha'l budget avaiva previs ün tal da frs. 17 630.—. Ils posts chi muossan plü grandas differenzas in confrunt al budget sun ils seguaints:

1. *Entradas.* Intant cha las prestaziuns dals cumüns per las scoulinas sun darcheu creschüdas l'an passà sun lur contribuziuns tradiziunalas da 5 raps per abitant rumantsch ün pa plü pitschnas. Quai deriva probabelmaing da la collisiun da nossa circulara cun quella pel fuond cultural da l'exposiziun naziunala. Pustüt per mancanza dals relativs mezs didactics avain nus gnü plü pacs cuors rumantschs. Per consequenza sun las entradas ed expensas stattas plü bassas. Il grand numer da scolarets, pustüt a Cuaira, ha dozà las entradas. La contribuziun da las Ouvras da Domat per las scoulinas da Domat, Razén e Trin pel an 1962 avain nus survgni pür davo ch'al quint d'eira serrà giò. Nus nu lessan interlaschar d'ingrazchar eir in quist lö als donaturs ed a tuot quels ch'ins dan sustegn moral e finanziaal per mantgnair e promover las scoulinas rumantschas. Il quint da la Pünt ais gnü manà dapersai sün giavüsch da la Controlla da finanzas. El sta i'l rom dal budget.

2. *Expensas.* Ils cuosts generals correspuondan per granda part al budget. Las expensas pel cussagl e per la suprastanza sun plü bassas pervia dal numer plü pitschen da tschantadas. Siond cha'l secretariat ha gnü da gnir a fin un bun temp sainza giunfra da büro sun las expensas da quist conto plü bassas, intant ch'al grand traffic da cudeschs in connex culla vendita dals vocabularis a gnü per consequenza ün import plü ot per portos. Per la biblioteca e l'archiv sun stats necessaris ün pêr acquists da chaschuots e s-chaclas. Da l'otra vart sun las prestaziuns a la SVS e las prestaziuns socialas stattas plü pitschnas.

Ils subsidis sun stats sco'l solit. Ils imports per periodics na cumparüts per la fin da l'an (Igl Noss Sulom ed Ischi) as chattan i'l bilantsch pro las passivas transitorias, las differenzas da las posiziuns servezzan da referats e fatscha da noss cumüns seguond decisiun dal

Cussagl sun da chattar suot reserva. Eir il subsidi a la Romania pel Dun da Nadal 1962 na cumparü ais miss in reserva. L'edizium da las chanzuns da Tumasch Dolf nun ha pudü gnir realisada uschè cha'l import per ediziuns litteraras e musicalas nun ais stat dovrà.

Las expensas per acziuns generalas sun plü bassas in vista al fat cha'ls scriptuors chi han survgni l'incumbenza da scriver ün drama nun han amo fini lur lavur. Il relativ import da frs. 2 000.— ais miss in reserva. Implü, nun ha pudü avair lö la conferenza d'intraguidamaint pels magisters da lingua pervi cha las grammaticas per l'Engiadina nu d'eiran avant man.

Las acziuns specialas han gnü ün andamaint normal. Nossas scoulinas sun sainza dubi üna buna fundamainta per l'instrucziun rumantscha in scoula. La LR ha stustgnü implü amo duos ulteriuras scoulinas: quella da Champfèr e quella da Danis-Tavanasa. Per pudair accumplir lur incumbenza ston las mussadras avair ün bun intraguidamaint. L'an passà s'haja prolungà il cuors d'intraguidamaint sün trais eivnas.

Id nun ais malavita stat pussibel da metter a disposiziun a las scoulas dal Plaun il cudesch per la tschinchavla classa. La cumischiun eletta per quist intent nun ha amo cumanzà sia lavur. Cun buna rad-schun ha l'inspectorat da scoula pretais ün plan general d'instrucziun sco premissa per l'elavuraziun dals mezs didactics. Cuors in scoula sun gnü dats a Preaz ed a Veulden. Pels creschüts dal territori sursilvan ha la LR darcheu spüert il periodic «La Pünt».

B. Quint per las ediziuns

Quist quint preschainta sumas fich otas: Entradas da frs. 151 834.12 ed expensas da frs. 151 734.20. Ils motivs principals da l'avanz da frs. 99.92 impè d'ün deficit previs da frs. 55 000.— sun stats cha la vendita dals vocabularis ha gnü ün esit ourdvert bun e cha diversas ediziuns nun han amo pudü gnir realisadas (Cuors valla-der, Canzuns Tumasch Dolf e Muossavia dramatic II).

Las entradas cumpiglian dasper la vendita surtuot las prestaziuns dal Chantun per la redacziun dals quatter vocabularis e per ils cudeschs da chant ed eir las fich grandas prestaziuns da la Pro Helvetia per la stampa dal Dicziunari e dal Vocabulari, e quella dal Legat Cadonau per la stampa dal Vocabulari. Nus avain l'oblig d'ingrazchar eir in quist lö per quist prezius sustegn chi ha laschè rivar ad üna buna fin duos importantas ouvras fundamentalas.

Ils *cuosts* resultan per granda part da la redacziun e da la stampa dals vocabularis. Ils cuosts totals dal Vocabulari sursilvan s'amuntan a frs. 161 460.84, quels dals Dicziunari ladin a frs. 160 457.94. Siand

cha circa la mità da l'ediziun da 5 000 toms dal Vocabulari nun ais amo furnida nun avain nus pajà l'ultima rata. Quista summa da frs. 37 436.— figüra i'l bilantsch suot credituors divers. Medemmaing ais il debit ver il Fuond naziunal cuntgnü il bilantsch cun la summa da frs. 55 000.—. Per la grammatica «Il pled puter» ha la LR pajà l'an 1962 la seguonda rata da frs. 3 000.—. Implü ha ella procurà üna reediziun dal cudesch da chant per chor masdà «La Laudinella».

Amo ün pled davart las *reservas*: L'istanza da la LR al comitè da la Festa federala ha gnü bun success. Quist comitè ha accordà our dal rechav da l'an 1961 üna suma totala da frs. 120 000.—. Quai ais il motiv principal cha las reservas sun creschüdas sün passa frs. 150 000.—. Siand ch'is tratta dad üna prestaziun chi nun as repeta per var ün decenni nu tilla das-cha la LR consümar massa svelt. Nus spordschain eir quia al comitè cordial ingrazchamaint per la granda incletta ch'el ha demuossà pels Rumantschs.

Il parsura: *S. Loringett*

Rapport approvà da la suprastanza als 10 d'avrigl 1963.

Rapport dalla cumissiun da gestiun dalla Ligia Romontscha per igl onn 1962

Conform agl art. 10 dils tschentaments dalla Ligia Romontscha ha la cumissiun da gestiun, suenter haver priu enconuschientscha dil detagliau rapport dalla Controlla cantunala da finanzas priu investa dils protocols dalla suprastanza e dil cussegl dalla LR, dils rapports e quens dallas societads affiliadas — aschilunsch che quels fuvan avon maun — e da diversas correspondenzas. Ultra da quei havein nus giu in discuors cun il parsura, signur dr. h. c. Loringett, sur damondas generalas dalla LR. Cun il secretari, signur dr. Casaulta, havein nus discussiunau en ina liunga sesida fatgs finansials e d'organisaziun. En quei nizeivel discuors essan nus vegni orientai da rudien sur tuts fatgs che han interessau nus.

Dallas constataziuns dil rapport dalla controlla cantunala lessen nus relevar il sequent:

1. El mument dalla revisiun (fin schaner) fuvan mo avon maun:
 - a) quen dalla Renania;
 - b) quen dalla Societad Retoromontscha;
 - c) quen dall'Uniung Rumantscha da Surmeir.
2. Ei vegn constatau ch'ils subsidis allas societads regiunalas seigien vegni distribui tenor la clav publicada el messadi per la votaziun cantunala concernent ina contribuziun annuala alla LR.

3. Ei vegn constatau che las dietas als commembers dalla supra-
stonza e dil cussegl sco era las pagas al persunal dil secretariat
ein vegnidaz pagadas tenor il regulativ e contractz.
4. Ei vegn constatau ch'in inventari dils cudischs en vendita seigi
avon maun e che la valetaziun da quels seigi precauta.
5. Resumond vegn ei relevau che la contabilitad dalla LR seigi me-
nada schuber e correct. Ei vegn proponiu d'approbar il quen da
gestiun sco era il quen dalla vendita da cudischs e la bilanza.

Era nossa cummissiun ha l'impressiun ch'ils daners dalla LR seigien
vegni impundi tenor las prescripziuns e ses intents. Denton eis ei
indispensabel che tuttas societads presentien lur rapports e quens a
dretg temps, quei vul dir:

in cuort rapport d'activitad mintgamai sils 5 da schaner,
il quen sils 20 da schaner ed
il rapport annual sils 15 da fevrer.

Mo aschia sa il revisorat prender investa da quels documents e la
LR presentar ils rapports pretendi dil Cantun e dalla Confederaziun.
En cass ch'ils termins vegnan buca observai ein ils concernents paga-
ments da suspender. Per la presentaziun dils quens recumandein nus
alla administraziun dalla LR da metter a disposiziun allas societads
in schema adequat.

Il quen dalla LR per 1962 siara cun in deficit da fr. 1 668.52.
Cumpriu il saldo vegl munta il deficit sin la respectabla summa da
fr. 48 558.79. Nies rapport digl onn vargau fuva buca senza raschun
pessimistics. Senza la gronda donaziun dil Comite svizzer per la fiasta
federala da fr. 120 000.— fuss ei buca stau pusseivel da vegnir suen-
ter allas obligaziuns finanzialas che la LR ha da spitgar ils proxims
meins. Denton ei da quels daners in import da fr. 133 000.— ligiaus
per certs intents. Per evitar egl avegnir eventualas stretgas duein
quels mieds vegnir dai libers mo successivamein, pertgei ins sa buca
quintar da survegnir mintg'onn susteniments extraordinaris.

Sin fundament dil rapport dalla Controlla cantunala da finanzas
e da nossas constataziuns proponin nus d'approbar ils quens e la bi-
lanza dalla LR e da dar descharscha als organs responsabels cun
grond engraziament.

Cuera, ils 18 da mars 1963

La cummissiun da gestiun:

Caspar Spescha

P. Signorell

M. Albertin

